

Tényleg a részvétel a fontos?

DIÁKMELLÉKLET

29/1/a

OLIMPIAI JÁTÉKOK AZ ÓKORBAN

Előzetes feladatok

Az **ókori** történetírók tudomása szerint az olimpiai játékok győztesének nevét Kr. e. 776-tól jegyezték fel. A sportverseny jelentőségét mutatja, hogy hagyományosan ezt a dátumot tekintették a görög időszámítás kezdetének.

Az olimpiai játékok alapítója, illetve felújítója Iphitosz éliszi király volt. Iphitosz (Ifitosz) sokat gyötrődött a görög földön dúló testvérgyilkos háborúk miatt, amelyek a pestissel karöltve kis híján egész Görögországot elnéptelenítették. Az az ötlete támadt, hogy Delphoi közvetítésével tanácsot kér Apollón istentől. A Püthia elrendelte, hogy Iphitosz és az élisziek újítsák fel az olimpiai játékokat.

Létrejött hát az ekhekheiria, avagy „tartózkodás a fegyverektől” – az olimpiai játékok alatt az egész görög földön megtartandó szent béke, amelyet az ókori olimpiai játékok alatt talán háromszor szegtek meg.

(Forrás: Pavel Augusta–Frantisek Honzák: *Ókori civilizációk*. Prága, 1990.)

Kérdések és feladatok

Miért rendeli el az éliszi király az olimpiai játékokat?

.....
.....

Sikerült-e elérnie, hogy görög földön a játékok idejére mindenki tartózkodjon a fegyverektől?

.....
.....

Tájékozódjatok az ókori olimpiáról az interneten! Gyűjtsetek képeket a sportolókat ábrázoló ókori műalkotásokról, és készítsetek belőlük egy rövid prezentációt!

29/1b

Maróti Egon

DOPPINGOLTAK AZ ÓKORBAN?**„Isteni” sportolók az antik Görögországban**

Az ókori görög mentalitásnak, a gyakorlati életnek egyik alapvető tényezője volt a versengés, így a sportvetélkedés is. Fontosságát az általános testedzés, egészségápolás, katonai felkészítés területén elfoglalt helye is mutatja. Ám a sportvetélkedés áthatotta a szellemi életet is: az irodalomban már a homéroszi eposzokban szerepelnek a versenyjátékok; a képzőművészetben, így a szobrászatban, vázafestészetben gyakori téma a sporttevékenység ábrázolása.

Számos későbbi irodalmi, illetőleg „primér” feliratos adatunk van kiemelkedő, de kevésbé jelentős győztes futó, birkózó stb. teljesítményéről. Joggal merül fel a kérdés: a kivételes teljesítmények érdekében, de egyáltalán, igénybe vettek-e olyan szereket, amelyeket a mai dopping előzményének, megfelelőjének tekinthetnénk. Nos, az antik természettudomány, orvoslás valamelyes ismeretében is egyértelmű *nemmel* válaszolhatunk a kérdésre. (A kémia későbbi korok szüleménye.)

Isteni származás

A maguk által is megörökített rendkívüli teljesítményeket a görögök sajátos módon „magyarázták”: a többszörös, hosszú időn át győztes birkózók, ökölvívók stb. isteni származásával, így mindenekelőtt Hermész, Arész, Héraklész a győztesek elképzelt nemzői, pártfogói jöttek „gyanúba”. A thaszoszi Theogenészt a Kr. e. 480. évi olimpia ökölvívó győztesét Héraklész fiának tartotta a helyi hiedelem. A csodálat oka az is lehetett, hogy bokszolónk jó két évtizeden át veretlen maradt ökölvívásban, számos győzelmet aratott pankrationban is, a fennmaradt, részben feliratos adatok szerint pályafutása során mintegy 1300 alkalommal hagyta el győztesként a porondot! A rhodoszi Diagoraszt, a Kr. e. 364. évi olimpia ugyancsak ökölvívó győztesét Hermész istentől származtatták hatalmas ereje, nagyszámú versenyen aratott diadala miatt, továbbá talán azért is, mert három fia is többször győzedelmeskedett az olimpiai versenyeken ökölvívásban, illetve pankrationban.

Az evés mint „doppingszer”

Egyesek úgy vélik, hogy az ókori görögök is doppingolással fokozták teljesítményüket – mégpedig a táplálkozásukkal.

Kétségtelen, hogy a helyes táplálkozásnak nemcsak az egészséges életmód, hanem a sporttevékenység szempontjából is nagy jelentősége van. A táplálkozás ilyen jelentőségét már az ókorban is felismerték: fontosságot tulajdonítottak a különféle „diétáknak”, koronként mintegy divatszerűen hol a hús, hol a sajt, hol pedig a füge fogyasztását javasolták, megfelelő mennyiségben.

(<http://www.historia.hu/archivum/2001/0101maroti.htm>)

Kérdések

Milyen módon törekedtek jobb eredmény elérésére az ókori Görögország sportolói?
Miben különböznek az ő törekvéseik napjaink doppingolásától?

29/2a

AZ ÚJKORI OLIMPIÁK TÖRTÉNETE 1896–1912

A múlt század közepén jelent meg újra az igény: feleleveníteni az ókori görög olimpiai játékokat. Az ötlet fő szónokjává egy francia báró, *Pierre de Coubertin* lett, aki minden anyagi és politikai lehetőségét az ötkarikás játékok felélesztésére fordította. A hetvenes évektől nemzeti kezdeményezésként, saját berkeiken belül a görögök három olimpiát is rendeztek, s a francia Coubertin báró javaslatára **Athén** lett az első, nemzetközi újkori olimpia házigazdája is. A játékok megnyitóünnepségére **1896.** április 6-án került sor az erre az alkalomra épített olimpiai stadionban.

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság elsősorban Coubertin érdemeinek elismeréseként **1900-ban Párizst** bízta meg a második olimpia megrendezésével. A francia főváros azonban ebben az évben világkiállításra készült, olyanra, amilyen még nem volt a történelemben. A francia fővárosba érkezett külföldi versenyzők teljesen magukra voltak hagyva, azt is maguknak kellett kideríteniük, hogy hol és mikor lesznek a versenyek. Az atlétikai pálya egy hepehupás játszótérre emlékeztetett, a 100 méteres síkfutás egyenesének szintje például 60 centit emelkedett. A bíraskodás a tornaversenyeket leszámítva kritikán aluli volt. Egyedül a versenyzőket nem lehetett elmarasztalni, akik a mostoha körülmények és a bántó érdektelenség ellenére remek teljesítményekkel rukkoltak ki, majdnem minden olimpiai rekord megdőlt. Egyetlen athéni bajnok sem tudta megvédeni címét.

Az **1904-es** olimpiai játékokra **St Louisban** került sor (Missouri állam az USA-ban). Középszerű versenyszínhelyek, fából ácsolt, hatalmas istállóra emlékeztető barakkok, melyekben akár ötezren is elfértek, egyszerűen állati körülmények – jellemezte röviden a körülményeket Johannes Runge, német csúcstartó futó, aki győzelmi esélyekkel érkezett a vadnyugat kapujának számító városba. Az európai sportolók nagy része a magas részvételi költségek miatt kénytelen volt távol maradni a versenyektől. Az európaiak távollétében elképesztő hazai fölényt hozott szinte minden versenyszám. A játékokra – sok egyéb mellett – árnyékot vetett a nyílt faji megkülönböztetés. A szervezők csak külön versenyben engedték indulni az indiánokat, a pigmeusokat, a patagónokat és a kaffereket. Győzteseiket a NOB természetesen nem fogadta el olimpiai bajnoknak.

Az **1908-as (IV.)** olimpiai játékok megrendezésének jogát eredetileg Róma kapta volna. A Vezúv 1906-os kitörései és pusztításai azonban annyira megcsappantották az olasz államkasszát, hogy az olaszok kénytelenek voltak visszalépni a rendezéstől. A „beugró” **London** lett. Az angol főváros másfél év alatt felépítette a színhelyeket, amelyek a kor technikai színvonalához méltóan fogadták 22 ország 2059 sportolóját. A londoni játékokat a Szt. Pál katedrálisban celebrált egyházi szertartás vezettet be, ahol állítólag elhangzott a már emlegetett, Coubertin bárónak tulajdonított mondat: „*Nem a győzelem, a részvétel a fontos!*”

Érdekes, hogy Londonban „alakították ki” a maratoni táv végleges hosszát. A 42 km-es távot ugyanis 195 méterrel megtoldták a szervezők, ennyivel vitték ugyanis hátrébb a rajtot, hogy a királyi család a windsori kastély elől jobban láthassa az eseményt.

A londoni olimpia volt az első, amely bebizonyította, a játékoknak igenis van létjogosultságuk, életképesek és valódi társadalmi eseménnyé válnak, ha jó kezekbe kerül a szervezés.

Az első igazi, modern olimpiát **Stockholmban** rendezték meg **1912-ben.** Új olimpiai stadion épült, az atlétikában technikai újításokat vezettek be: a gépi időmérést (tizedmásodperces pontossággal) és a célfotót. A megnyitóünnepségen a sportolók országuk zászlaja és táblája alatt vonultak be. Ez utóbbi kisebb politikai vihart is kavart, ugyanis az osztrákok és az oroszok ellenezték Magyarországot, Csehországot, illetve Finnországot önálló fel-

vonulását. Coubertin azonban felhívta a jeles(?) uralkodók – Ferenc József és II. Miklós – figyelmét, hogy a felsorolt államok nem gyarmatok, hanem csak az uralkodók közösek.

Keressétek meg a világtérképen a felsorolt olimpiák helyszínét!

Kérdések

1. Kinek a nevéhez fűződik az újkori olimpiák életre hívása?
2. Miért éppen Athénben került erre sor?
3. Mi jelzi, hogy az itteni sportolók számára még valóban a részvétel és nem a győzelem volt igazán fontos?
4. Mi indokolja, hogy éppen Párizs kapta az 1904-es játékok megrendezésének jogát?
5. Miért kerültek fölénybe az amerikai sportolók St Louisban?
6. Hogyan mutatkozott meg a faji megkülönböztetés ezen az olimpián?
7. Miért nem lehetett Rómában olimpiát rendezni 1908-ban?
8. Hol hangzott el a híres mondás: Nem a győzelem, hanem a részvétel a fontos? Kinek tulajdonítják ezt a kijelentést?
9. Milyen új létesítmények jelentek meg a stockholmi játékokon?
10. Milyen, a magyarokat is érintő vitás kérdés merült fel Stockholmban a bevonulással kapcsolatban?

29/2b

AZ ÚJKORI OLIMPIÁK TÖRTÉNETE 1916–1936

1916-ban nem lehetett megrendezni az olimpiai játékokat, mivel javában folyt az első világháború.

1920-ban **Antwerpenben** nem lehettek jelen a háborúban vesztes országok, így Magyarország sem.

1924-ben az olimpia visszatért újkori bölcsőjébe, ahol harminc évvel azelőtt megalakult a Nemzetközi Olimpiai Bizottság. A németeket, mint a világháború legfőbb vesztesét még ide sem hívták meg, de mi magyarok végre ismét ott lehettünk. Igaz, hogy küldöttségünket a megnyitón még elég fagyosan fogadták, de sportolóink igyekeztek helytállni. Az addigi legtöbb: tíz éremmel térhettek haza.

1928-ban filmhíradók, utcai plakátok, újsághirdetések adták hírül már jó fél évvel a játékok kezdete előtt, hogy mekkora eseménynek adhat otthont az Angyalok városa (**Los Angeles**). Ennek megfelelően az amerikai közvélemény óriási várakozással tekintett az olimpia elé, s megkülönböztetett figyelem kísérte a sportolókat. A rendezők még egy meglepetéssel szolgáltak, hiszen a versenyzők közös helyen, az olimpiai faluban laktak, melyért naponta két dollárt kellett fizetnie mindenkinek. Ezért saját szakácsot, tolmácsot, naponta tiszta ágyneműt és törölközőt kaptak. A falu adta lehetőségeket azonban csak a férfiak élvezhették, ugyanis a nőknek ekkor még külön szálláshelyük volt.

Az **amszterdami** játékok (1932) a béke és a harmónia olimpiájaként vonultak be a sporttörténelembe. Példaként még a Nemzetközi Olimpiai Bizottság is Henry Pearce példáját hozza fel, az ausztrál evezős negyedöntő futamában azért állt meg, mert egy vadkacscsalád keresztezte útját. Pearce „elsőbbséget adott”, majd megnyerte futamát, később a versenyszám aranyérmét is. Először fordult elő, hogy ázsiai atléta nyert aranyat: a japán Mikio Oda hármasugrásban, Csuruta Josijuki 200 méteres mellúszásban diadalmaskodott, miközben India gyeplabda-válogatottja megkezdte félelmetes menetelését: 1928 és 1960 között sorozatban hat aranyat nyertek a délkelet-ázsiaiak. A másik nagy sorozat Magyarország nevéhez fűződött: 1928-as a kardcsapat-sikert még zsinórban hat győzelem követett.

1936-ban **Berlin** lett a házigazda, igaz, a németek már 20 esztendeje (az 1916-os elmaradt verseny óta) vártak az alkalomra. Az 1931-es odaítélést követően ugyan egyszer, a nemzetiszocialista párt hatalomra kerülésekor a Nemzetközi Olimpiai Bizottság megpróbálta visszaszerezni a rendezés jogát, ám Berlin hitesküvel (Adolf Hitler pedig némi pénzadománnyal) vállalták a verseny sikeres lebonyolítását.

A grandiózus Olimpiai-stadion azonban mindenkit meggyőzött, Hitler összesen 25 millió dollárt költött arra, hogy a játékok külsőségek tekintetében megfeleljenek. Berlinben gyújtották meg először az olimpiai lángot, amely a versenyek kezdetétől a záróünnepségig égett a hatalmas sportlétesítmény fémfáklyájában. Az olimpián csupán két európai ország, a Szovjetunió (Hitler nem hívta meg), valamint Spanyolország (a versenyzők a polgárháború miatt a versenyek kezdete előtt utaztak haza) nem képviseltette magát.

A berlini a totális propaganda olimpiájának bizonyult. Minden Hitler és a náciizmus jegyében telt, néhány ország, közte természetesen az amerikai sportolók megtagadták a karlendítéses üdvözlést. Azért persze volt praktikus haszna is a göbbelsi propagandának,

hisz például Berlinben tökéletesedett a televíziós közvetítési technika. Néhány belvárosi kirakatban emberek százai nézték az élő adásokat, a tekercsek pedig mind a mai napig megőrizték a szinte tökéletes kameramunkákat.

Berlinben gyújtották meg először az olimpiai lángot, amely a versenyek kezdetétől a záróünnepségig égett a hatalmas sportlétesítmény fémfáklyájában. 1936. augusztus 16-án az olimpia záróünnepségén felhangzott a jól ismert szlogen: „hívom a világ ifjúságát... Tokióba”. Ám a világ ifjúsága 1940-ben már más okból figyelt a japán fővárosra. A második világháború 12 esztendőit elvett az olimpiai mozgalomtól, amely ennek ellenére 12 év múlva, 1948-ban ismét feltámadt tetszhalott állapotából.

Keressétek meg a világtérképen a felsorolt olimpiák helyszínét!

Kérdések

1. Miként befolyásolta az olimpiai játékok történetét az első világháború?
2. Hogyan érintette ez Magyarországot?
3. Hol és mikor alakult meg a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB)?
4. Hogyan szerepeltek a magyarok a párizsi olimpián?
5. **Hogyan hatott az olimpiai játékokra az első világháború? Hogyan érintett ez bennünket?**
6. Mikor és hol épül első ízben olimpiai falu? Miben különbözött ez a későbbiektől?
7. Mi jelezte, hogy Amsterdamban alapjában békés volt a hangulat?
8. Mivel hívták fel magukra a figyelmet az ázsiai sportolók?
9. Miért nevezhető a berlini olimpia a totális propaganda olimpiájának?
10. Hogyan sikerült Berlinnek megtartania a játékok megszervezésének jogát?
11. Miért lehet a berlinit a totális propaganda olimpiájának nevezni?
12. Miért nem rendezhette meg Japán a következő olimpiát?
13. Hány világválogány marad el a második világháború idején?

29/2c

AZ ÚJKORI OLIMPIÁK TÖRTÉNETE 1948–1960

Amikor 12 évnyi megszakítás után egy cambridge-i egyetemista, John Mark, az olimpiai fáklyával befutott a Wembley-stadionba, 84 ezer néző felállva tapsolt (**London, 1948**). A XIV. olimpiát a béke versenyének szánták, s a romos angol fővárosban mindent meg is tettek, hogy ez legyen a játékok végkicsengése. A vesztes országok közül Németország és Japán nem kapott meghívást (igaz, győztes részről a szovjetek sem képviseltették magukat). A diszkrimináció ellen még egy neves brit klasszika-filológus, Gilbert Murray is felszólalt, aki elmondta: a görög játékok idején nem volt ellenség, így előfordulhatott, hogy a gyűlölt Spárta vagy Athén versenyzője olimpiai bajnok lett.

Az **1952-es Helsinkiben** megrendezett olimpia a magyarok számára különösen eredményes volt, sikerült ugyanis a Szovjetunió és az Egyesült Államok mögött a harmadik helyet megszereznie. Ezen az „aranyolimpián” 16 aranyérmes sikerült nyernünk.

1956-ban Melbourne-ben hiába készültek nagy lelkesedéssel a rendezők az ötkarikás játékokra, a nemzetközi helyzet addig fokozódott, hogy majdnem elsöpörte az olimpiát. Az oroszok magyarországi bevonulása, valamint a szuezi-válság sokkal jobban érdekelte a közvéleményt, mint a sportolók versengése. A NOB részéről még az is felmerült, hogy – az ókorhoz hasonlóan, ahol olimpia alatt nem lehetett háborúskodás – halasszák el, esetleg meg se rendezzék a melbourne-i olimpiászt. Aztán győzött a sport, s megkezdődtek a versenyek.

Első alkalommal fordult elő, hogy két ország (két kontinensen) ugyanannak a rendezvénynek lehetett házigazdája. A szigorú ausztrál törvények (a lovak behozataláról) miatt ugyanis a lovasversenyeket Stockholmban rendezték. Mivel a láng mindkét városba eljutott, így történetének leghosszabb útját tette meg.

A magyar versenyzők a forradalom idején utaztak el Melbourne-be, s már az útjuk sem volt egyszerű: Budapestről katonai kísérettel buszoztak Komáromba, majd ideiglenesen beköltöztek a Prága melletti nymburki edzőtáborba. Itt volt idő edzeni is, mert az Air France bejelentette, hogy a „magyarországi anarchia” miatt mégsem szállítja el csapatunkat, nem látván biztosítva, hogy tudunk fizetni. Végül a csehszlovákok jótállásával Isztambul-Karachi-Szingapúr-Darwin-Melbourne útvonalon november 11-én mégis megérkezett delegációnk Melbourne-be, két héttel az indulás után!

Összesen száztizenegy magyar sportoló vágott neki a nagy útnak, a távoli kontinens, Ausztrália felé. A négy esztendővel korábbi sikerekből kiindulva várható volt, hogy a magyarok ismét sikeresen zárják az olimpiát. Tulajdonképpen a kilenc aranyérem annak is nevezhető: a helsinki bajnoki számok közül négyben is ismételni tudtunk. Mindez az 1956-os, októberi forradalom tükrében több mint szenzációs teljesítmény!

S ha már a történelmi jelentőségű eseménnyel kezdődött az olimpia, akkor minimum ilyen befejezés is dukált. A játékok alatt egy 17 éves kínai fiatalember, John Jan Wing levelet írt a szervezőknek, javasolva, hogy a záróünnepség mellőzze a megnyitón tapasztalt merev formaságokat. „Iktassanak be a záróünnepség műsorába egy felvonulást, és ez különbözzék attól, amelyet a megnyitón láttunk... Felejtjük el az ellentéteket, ne gondoljunk a háborúra!... Azt javaslom, a különböző országbeliek keveredjenek el egymás között, a sportolók kart karba öltve járják körül a csodálatosan szép olimpiai stadiont.”

A búcsúdemonstráció jelképes ereje ettől a pillanattól vált a játékok csúcspontjává.

Keressétek meg a világtérképen a felsorolt olimpiák helyszínét!

Kérdések

1. Miért nevezik a londoni világversenyt a béke olimpiájának?
2. Miért nem vehetett részt Németország és Japán az olimpián?
3. Egyetértetek-e Gilbert Murray véleményével?
4. Mi minden zavarta meg a melbourne-i olimpiát?
5. Mi történt mindeközben Magyarországon?
6. Hogyan jutottak ki végül a magyar sportolók az olimpia helyszínére?
7. Hogyan szerepeltek?
8. Milyen új elem épült be ettől az olimpiától kezdve az olimpiák programjába?

29/2d

AZ ÚJKORI OLIMPIÁK TÖRTÉNETE

1960–1976

„Panem et circenses!” – kenyeret és cirkuszt! Ez volt az antik **Róma** egyik legtöbbet hangzottatott jelmondata az ókor folyamán, s az olasz főváros **1960**-ban is ennek szellemében próbálta megrendezni a XVII. nyári olimpiát. Róma mindent megpróbált annak érdekében, hogy az addigi játékokat messze felülmúlja mind szervezésben, mind a rekordszámú sportoló fogadásával. Bár a Nemzetközi Olimpia Bizottság (NOB) már nevezési szinteket határozott meg atlétikában, csökkentendő a résztvevők számát, mégis 83 ország 5348 sportolója indult el 17 sportág 150 versenyszámában.

1964-ben sikerült első ízben ázsiai olimpiát rendezni, s a házigazda Japán számára a rendezés színvonala presztízskérdés volt. **Tokió** hosszú évek során tudatosan készült arra, hogy elkápráztassa a világot. Mind a látvány, mind a versenyek eredményessége szempontjából. Kilencvennégy ország képviselői hallgatták Hirohito császár megnyitóbeszédét, mely új részvételi csúcsot jelentett. A megnyitóünnepségen remekül ötvöződött az ősi japán kultúra a kor technikai vívmányaival, egyszóval az ázsiaiak kitétek magukért. A békét próbálta jelképezni az a pillanat, amikor Josinoro Sakai meggyújtotta az olimpiai lángot a stadionban – a fákllyavivő 1945. augusztus 6-án született Hiroshima mellett, abban az órában, amikor a városra ledobták az atombombát.

Európai szemmel nézve az **1968**-as **mexikóvárosi** olimpia hihetetlen akadályokat jelentett az öreg kontinens versenyzői számára. Nem elég, hogy a világ másik végére kellett utazniuk, ráadásul a magaslati versenyzésről komoly tanulmányok jelentek meg, miszerint káros az egészségre, sőt az olimpiai kezdete előtt véres zavargások törtek ki az országban. Az azték város ennek ellenére mindent elkövetett, hogy ne okozzon csalódást. Soha nem rendeztek még olimpiát ilyen magasságban – maximum az ókori Olümpiában. A tengerszint feletti 2240 méter komoly aggodalmait növelte, hogy az atlétikán kívül nem javítottak világcsúcsot a versenyzők.

Mexikóvárosban (1968) a NOB nem engedélyezte az akkor még fajüldöző politikát képviselő Dél-afrikai Köztársaság indulását.

Az **1972**-es **müncheni** játékokon 122 ország sportolói vonultak fel a színpompás megnyitóünnepségen. Nem lehettek azonban köztük a rhodesiai versenyzők, ugyanis a többi afrikai ország bojkottal fenyegetőzött részvételük esetén.

1972. szeptember 5-én a Fekete Szeptember nevű palesztin terrorista szervezet öt tagja átmászott az olimpiai falu kerítésén és túsul ejtette az izraeli sportolókat. Követelésük annyi volt, hogy Izrael engedje szabadon 200 bebörtönzött társukat, majd nekik és túszaiknak adjanak szabad elvonulást Nyugat-Berlinbe. A tárgyalások eredményeképpen 16 órával az akció megkezdése után a terroristák két helikopterrel a Münchentől mintegy 70 kilométernyire lévő Fürstentfeldbruck repülőterére repültek, ahol összecsaptak a német rendőrség mesterlövészeivel. A világ értetlenül állt a történések előtt: kilenc izraeli sportoló és 5 palesztin gerilla halt meg.

„Gyászoljuk izraeli barátainkat. De meg vagyok győződve arról, hogy a világ közvéleménye egyetért velem abban, hogy nem engedhetjük meg, hogy egy maroknyi terrorista megsemmisítse a nemzetközi együttműködés és jó szándék eme alapköveit. Az olimpiának folytatódnia kell!” – mondta Avery Brundage, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság elnöke. Az olimpia tehát a tiltakozás ellenére folytatódott, ám a sportolók javarésze haza utazott.

És ettől kezdve az olimpiai játékokra (is) beköltözött a félelem. A következő játékokat már komoly biztonsági intézkedések között kellett megrendezni.

Keressétek meg a világtérképen a felsorolt olimpiák helyszínét!

Kérdések

1. Milyen hagyományok felidézésre törekedett Róma?
2. Miért határozott meg itt a NOB nevezési szinteket? Hol volt az első ázsiai olimpia?
3. Milyen üzenete van annak, hogy az olimpiai lángot éppen egy Hirosíma mellett szünetelt sportoló gyújtja meg?
4. Mi okozott nehézséget a mexikóvárosi olimpián a sportolóknak?
5. Melyik államot tiltották el ekkor a résztvételtől?
6. Miért vált a müncheni világverseny a félelem olimpiájává?
Mi a véleményetek arról, hogy a sportolók halála után is folytatták a játékokat?
7. Hogyan befolyásolták a müncheni események a későbbi olimpiák hangulatát?

29/2e

AZ ÚJKORI OLIMPIÁK TÖRTÉNETE 1976–1988

„Safety is first!” – hangzott a **montreali** olimpia jelmondata (1976). A müncheni terror-támadás után óriási biztonsági stábbal készültek a kanadaiak, s a közönség kitüntetett figyelemmel kísérte az izraeli sportolókat. A terrortámadás által beivódott félelemérzést a szervezők hatalmas népünnepéllyel próbálták feledtetni, ám kiderült: az újkori olimpiák történetének legnagyobb pénzügyi bukását éppen a montreali „meeting” hozta meg. 1976-os olimpián indult a doppingháború. Ekkor gyanúsították meg első ízben sportolókat azzal, hogy anabolikus szteroidokkal élnek. Ezután két „csonka olimpia” következett.

Jimmy Carter felszólította a világot: ne induljanak el a **moszkvai** játékokon (1980). Ezért meg kell fizetniük! – adta ki a jelszót Carter 1980. január 20-án, azzal a tudattal, hogy az általa meghirdetett bojkotthoz legalább az USA NATO-szövetségesei csatlakoznak, azonban csak a Német Szövetségi Köztársaság mutatkozott szolidárisnak. Végül 30 ország az előzetes nevezés ellenére nem jött el (közülük Japán, Kanada, Kína, az NSZK és az Egyesült Államok számított jelentős veszteségnek), míg 33 ország már magát a meghívólevelet is válasz nélkül hagyta. A megnyitóünnepségen megjelent 81 nemzet közül 16-an – tiltakozásul az Afganisztán ellen irányuló agresszió ellen – nem saját, hanem a Nemzetközi Olimpiai Bizottság ötkarikás zászlaja alatt vonultak be a Lenin-stadionba. (Érdekes, hogy az amerikai sportolók tiltakoztak a bojkott ellen. Azt hangoztatták, hogy ezzel a lépéssel nem a Szovjetuniót, hanem őket sértik meg.) A vetélytársak távolmaradásával egyértelműen érvényesült a szovjet és a kelet-német fölény.

Párizs (1900, 1924) és London (1908, 1948) után **Los Angeles** lett a harmadik város, amely másodszor rendezhetett nyári olimpiát, mégpedig 1932 után **1984**-ben. Az amerikaiaknak azonban nagy pechjük volt, hogy éppen Moszkva után következtek, mert visszakapták a „kölcönt”. Noha négy esztendővel korábban maguk az amerikai sportolók is felháborodtak országuk bojkottján, ez nem tántoríthatta el a Szovjetuniót, hogy – ugyanerre kötelezve a Varsói Szerződés tagállamait – megtagadja a részvételt az 1984-es Los Angeles-i játékokon. Amíg Moszkvában a keleti blokk, addig az Egyesült Államokban a Nyugat ünnepelehetett.

A japánok gyakorlatilag biztosra vették, hogy az 1964-as tokiói olimpia után 24 évvel, a XXIV. nyári ötkarikás játékoknak újra ők lesznek a házigazdái. Nos, az 1988-as rendezést valóban Ázsia kapta meg – másodszor -, de nem Nagoya, hanem a NOB-tagok megdöbbenő, 52:27-es arányú voksolása alapján a Koreai Köztársaság fővárosa, Szöul. Ez a japánok mellett igazából a koreaiakat bosszantotta fel – a 38. szélességi körtől északabbra, azaz a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságban.

Amire a két nagyhatalom képtelen volt, azt egy kicsi távol-keleti keleti ország megvalósította: **1988**-ra beköszöntött az olimpiai béke. A moszkvai, valamint a Los Angeles-i bojkotthullám után a dél-koreai **Szöulban** 160 ország 13 304 sportolója jelent meg, immár a teljes sportbarátság jegyében.

A Koreai Köztársaság fővárosa a „béke, harmónia, haladás” jelmondat jegyében varázslatos olimpiát rendezett. Első alkalommal lehetett fejlődő ország a játékok házigazdája, s Szöul nem akart lemaradni az elődök mögött. Csak a kommunista berendezkedésű Észak-Korea és hat másik ország nem jött el – a KNDK (Észak-Korea) képes volt az ősi el-

lenség (ne felejtjük el, 35 évvel korábban még javában dúlt a koreai háború) lehetetlenné tette érdekében azt híresztelni, hogy Szöulban kolerajárvány tört ki.

Keressétek meg a világtérképen a felsorolt olimpiák helyszínét!

Kérdések

1. Hogyan szólt bele a politika az olimpiák történetébe?
Mit gondoltok, mit jelentett az eltiltás a sportolók számára?
2. És mit jelentett az olimpiai eszme szempontjából?
Vajon miért nem lehetett teljes értékűnek tekinteni a „csonka olimpiákat”?
3. Hol sikerült végül újra összehozni a világ legjobb sportolóit?
4. Vajon miért választott a NOB ezúttal egy fejlődő országot („Kis tigris”) az olimpia színhelyéül?
5. Milyen módon próbálta a kommunista berendezkedésű Észak-Korea megzavarni a szöuli olimpiát?

29/2f

AZ ÚJKORI OLIMPIÁK TÖRTÉNETE 1992–2004

Ha egy király és egy elnök összefog, akkor nem lehet kétséges a siker. **Barcelona** 1992-es olimpiájához ez kellett: János Károly spanyol uralkodó, valamint Juan Antonio Samaranch NOB-elnök lobbihadjárata meghozta az eredményét. A XXV. nyári olimpia igazi fesztiválként vonult be a történelembe. Barcelonában (1992) színpompás megnyitóval és egy emlékezetes dallal várta a Montjuic-stadionban megjelenteket a helyi szervező bizottság. A „Barcelona”, amelyet a világhírű spanyol énekesnő *Montserrat Caballé* és az olimpia kezdete előtt néhány hónappal AIDS-ben elhunyt Queen-frontember, *Freddy Mercury* énekelt szinte fogalomná vált, s bizony néhány nézőt megkönnyeztetett.

Az olimpiai lángot egyébként közel százezer ember várta a barcelonai kikötőben, ahová július 25-én éjszaka érkezett meg a Rosalinda nevű vitorlás fedélzetén. A megnyitón – rendhagyó módon – nyílvesző segítségével szerették volna meggyújtani a lángot, ám a vállalkozó szellemű íjász, a mozgássérült Antonio Rebollo elvétette a célt, a vessző a kandeláber felett elszállt, így elektronikus úton kellett meggyújtani a stadion fáklyáját. Persze mindebből a nézők semmit sem vettek észre.

Az olimpiai játékok századik évfordulóján Athén joggal pályázott a rendezésre, de a NOB végül **Atlantát** bízta meg a lebonyolítással (1996). A döntés mögött sokan üzleti érdekeket sejtettek, hiszen Atlanta nem csak Georgia állam központja, hanem egy jelentős világcéggé is.

A barcelonai szervezők magas mércét állítottak amerikai kollégáik elé, amelyet nem mindig sikerült megütniük. Az elüzletiesedett légkör, a rossz szervezés mellett az elviselhetetlen hőség is zavarta a résztvevőket. Sokan csak „Hot-lantaként” emlegették a várost.

A megnyitóünnepség legmeghatóbb pillanataként, az egykor Classius Clay néven olimpiai bajnokságot nyert, majd később többszörös profi világbajnokká avanszált öklöző, a Parkinson kórban szenvedő *Muhammad Ali* gyújtotta meg remegő kézzel az olimpiai lángot.

Egy tragikus esemény azonban beárnyékolta az olimpia fényét. Az olimpiai parkban robbant pokolgép a száztíz sebesült mellett, két halálos áldozatot is követelt. Éjjel kettőkor a Nemzetközi Olimpiai Bizottság rendkívüli ülésen vitatta meg a teendőket, és François Carrard, a testület főigazgatója Avery Brundage '72-es mondását („A játékoknak folytatódniuk kell!”) idézte kis különbséggel: „The show will go on! A játékok folytatódnak!”

1956 után **2000**-ben került vissza ismét az olimpiai láng Ausztráliába, ezúttal **Sidneybe**. Sokan féltették a versenyt, mondván Melbourne-ben példátlanul szigorú ellenőrzések voltak, és a lovasversenyeket emiatt kellett Stockholmban megrendezni. A szigor most sem csökkent, mégis inkább az erdőtüzek okoztak nagy félelmet, de csak addig amíg el nem kezdődtek a versenyek, mert minden zavartalanul és igen magas színvonalon működött.

2004-ben végre újra **Athén** az olimpia helyszíne. Az olimpiai játékok bölcsőjeként számon tartott város mindent megtett azért, hogy méltó legyen a hagyományokhoz. Az athéni 144 pontos teljesítmény minden idők 13. legsikeresebb magyar szereplése. Hogy ez ennyi legyen, ahhoz kellett nagy meglepetések és kellemetlen csalódások is. Szereztek érmekek olyan sportolók, akiktől ezt nem várták (Majoros István, birkózó, Gyurta Dániel, úszó, Nagy Tímea párbajtőröző, Kővágó Zoltán, diszkoszvető, Vajda Attila, kenus. A legnagyobb csalódást pedig az okozta, hogy három súlyemelőnket és két atlétánkat érték doppingolás. Két dobóatlétánknak (Fazekas és Annus) ez az aranyérmébe került.

Keressétek meg a világtérképen a felsorolt olimpiák helyszínét!

Kérdések

1. Kiknek volt köszönhető, hogy Barcelona megkapta a rendezés jogát?
2. Hogyan gyújtották meg az olimpiai lángot?
3. Ki volt Muhammed Ali, és milyen szerep jutott neki Atalantában?
4. Milyen esemény árnyékolta be az atalantai játékokat?
5. Hol rendezték meg a második ausztráliai olimpiát?
Milyen örömök és csalódások érték a magyarokat Athénben?

29/3

EGY OLIMPIA BEMUTATÁSA*Szemponatok*

Nézzetek utána az interneten az olimpiai játékok történetének! Használjátok fel a rendelkezésetekre álló szövegeket is!

Az internetes kereséshez jó kiindulási pontok a következők:

- olimpia.lap
- www.sulinet.hu
- Wikipedia szabad lexikon

Szemponatok a bemutatóhoz:

(Nem minden esetben lehet valamennyi szempontot figyelembe venni)

- Mikor és hol volt az adott olimpia? Hány ország és hány sportoló vett részt rajta?
- Mi jellemezte általában az adott játékokat?
- Milyen tényezők zavarták meg a versenyek lebonyolítását?
- Milyen politikai-történelmi események befolyásolták a rendezvényt?
- Milyen új elemekkel bővült az olimpia az adott verseny alkalmával?
- Milyen eredményeket értek el a magyar sportolók?

Gyűjtsetek képeket is a bemutatóhoz, amelyeket kivetíthettek majd az osztálynak!
Ha nincs mód a vetítésre, poszttert is készíthettek.

29/4

ESEMÉNYTÖRTÉNETI ÖSSZEFOGLALÓ

Időpont és helyszín	Az adott játékok jellemző sajátossága	Részvevők száma		Politikai, történelmi körülmények	A játékokat érintő események
		Ország	Sportoló		
1896 Athén	Első újkori olimpia	12	81		Megalakul a Nemzeti Olimpiai Bizottság (NOB), botcsinálta bajnokok
1900 Párizs	Zűrzavarok olimpiája	21	1330	A franciákat a világkiállítás köti le	Szervezetlenség, alkalmatlan versenyszínek, remekül küzdő sportolók
1904 St. Louis	Hazai fölény – balkáni körülmények	11	625	Faji diszkrimináció	Európaiak többsége távol marad (drága útiköltség), alkalmatlan helyszínek
1908 London	„Nem a győzelem, a részvétel a fontos” (Coubertin)	22	2039		Alkalmatlan helyszínek, méltó körülmények, maratoni táv végleges meghatározása
1912 Stockholm	Első igazi modern olimpia	28	2546	Elutasított osztrák olasz tiltakozás a magyarok, csehek és finnek saját nemzeti jelképei miatt	Országok nemzeti jelképekkel vonulnak be
1920 Antwerpen	Az első világháború utáni első játékok	28	2607	A vesztes országok kitiltása (németek, magyarok stb.)	
1924 Párizs	Még érződik a háború hatása	44	3092	A németek még eltiltva, a magyar küldöttség fagyos fogadtatása	
1928 Amszterdam	A béke olimpiája	46	3014		Első ízben ázsiai aranyérem
1932 Los Angeles	Grandiózus rendezvény	40	1408	Harmadára csökkent sportoló létszám, először olimpiai falu csak férfiaknak	Megelőző reklámozás, a közvélemény felcsigázása (filmhíradó, sajtó stb.)

Idő- pont és hely- szín	Az adott játékok jellemző sajátossága	Résztevők száma		Politikai, történelmi körülmények	A játékokat érintő események
		Ország	Sportoló		
1936 Berlin	Horogkereszt és ötkarika	49	4166	Totális propaganda olimpiája, karlen- dítéses üdvözlés, a Szovjetuniót nem hívják meg, a spanyolok a pol- gárháború miatt tá- voznak	A propaganda fejlett technikai eszközei (te- levíziós lánc, modern kamerák), először ég a játékok alatt végig az olimpiai láng
1948 London	A béke versenye 12 éves szünet után	59	4099	A németeket és japánokat nem hívják meg	Méltó verseny a romokon
1952 Hel- sinki	A béke- folyamatok része	69	4925		A magyarok arany- olimpiája (3. helyezés, 15 aranyérem)
1956 Mel- bourne	Háborúk árnyékában, két helyszínen kigyúló olimpiai láng			Magyar forrada- lom leverése, szuezi válság, rokonszenv kinyilvánítása a magyar sportolók mellett	Ausztráliai törvény: lovak karanténban. Egyidejűleg versenyek Stockholmban is
1960 Róma	„Panem et circenses”	83	5348		Nevezési szintek meghatározása
1964 Tokio	Varázslatos játékok, először Ázsiában	94	5140	Egy Hiroshima mellett született sportoló gyűjtja meg a lángot	Nemzeti kultúra és modern technika együtt
1968 Mexikó- város	Magaslati olimpia (2250 méterre a tengerszint felett)	112	5531	Dél-Afrika eltiltása az apartheid miatt	Kedvezőtlen éghajlat a sportolóknak, csak az atléták döntenek rekordot
1972 Mün- chen	A rettegés olimpiája	122	7147	Terrorcselekmény, halott izraeli tűszok. „A játéknak folytatódnia kell”	Számos sportoló elutazik a terror- támadás után
1976 Mont- réal	„Safety is first” (Első a biztonság!)	92	Több, mint 9000	Afrikai országok bojkottálják az olimpiát Új Zéland meghívása miatt	Pénzügyi bukás, először kapnak doppingoláson sportolókat

Idő-pont és hely-szín	Az adott játékok jellemző sajátossága	Részvevők száma		Politikai, történelmi körülmények	A játékokat érintő események
		Ország	Sportoló		
1980 Moszk- va	Csonka olimpia 1.			A szovjetek afganisztáni bevonulása miatt az Egyesült Államok a játékok bojkottálására szólít fel	Távolmaradó nyugati sportolók, szovjet és NDK fölény
1984 Los An- geles	Csonka olimpia 2			A Szovjetunió eltiltja a Varsói Szerződés tagállamait a részvételtől	
1988 Szöul	Olimpiai béke – egy távol-keleti országban	180	13 304	Észak-Korea ellenpropagandát folytat (kolera-járvánnyal riogat)	
1992 Bar- celona	Fesztivál	217	9368		Nyitóünnepségen dal Freddy Mercury emlékére
1996 Ata- lanta	Az üzlet legyűri a sportot	200 felett	10 ezer felett	Pokolgépes merénylet, a versenyt itt is folytatják (The show will go on!)	A Parkinson kórban szenvedő hajdani legendás ökölvívó, Muhammed Ali gyújtja meg az olimpiai lángot
2000 Sidney	Másodszor az ausztrál kontinensen				Hibátlan rendezés Halmozódó doppingvétségek
2004 Athén	Ismét az eredeti helyszínen				Látványos rendezés, doppingbotrányok
2008 Peking	A következő helyszín				??????

29/5

A VETÉLKEDŐ KÉRDÉSEI

A vetélkedőn csak az általatok összeállított jegyzeteket használhatjátok majd. A felkészülés során érdemes felosztanotok a témákat egymás között.

Valóban minden negyedik évben megrendezték az olimpiai játékokat? Mely alkalmak maradtak ki, és miért?

Melyik olimpiai játékokon nem vettek részt a magyarok? Mi volt ennek az oka?

Miért nem Róma rendezte az 1908-as játékokat

Miért nevezhető az 1920-ban, Antwerpenben rendezett világverseny a széthúzás olimpiájának?

Melyik olimpián jelent meg először a dél-amerikai futball?

Hol nyertek első ízben több aranyérmet az ázsiai sportolók?

Mi volt a híres „egyiptomi csapás”?

Horogkereszt és ötkarika – így summázták a az 1936-os berlini olimpiát. Gyűjts információkat erről az eseményről!

Melyik olimpián érteke el a magyarok a legjobb helyezést az éremtáblázaton? Hány aranyérmet szereztek ekkor?

Miért kellett 1956-ban két helyen meggyújtani az olimpiai lángot

Miként hatott az 1956-os olimpiára a magyarországi forradalom leverése?

Miért nevezik az 1972-es a müncheni olimpiát a félelem olimpiájának?

Melyek voltak a „csonka olimpiák”? Miért nem volt ezeken teljes a részvétel?

Melyik kontinensen hány olimpiát rendeztek? Melyik földrészen nem volt egyáltalán olimpia?

Mely helyszíneken volt több alkalommal is olimpia?

Hol létesült első ízben olimpiai falu?

Melyik olimpián jelent meg először a dél-amerikai futball?

Hol gyulladt ki első alkalommal az olimpiai láng?

Melyik olimpián erősödött fel a doppingellenes küzdelem?

Melyik olimpiai játékok szenzációja volt a Dream Team (a híres amerikai kosárlabda válogatott)? (Barcelona, 1992)

Melyik két olimpián jelentette ki a játékok vezetője, hogy a játéknak (pontosabban a show-nak) folytatódnia kell? Miért merült fel egyáltalán, hogy megszakítsák a versenyt?

Melyik olimpián vált nyilvánvalóvá, hogy az üzleti érdek egyre inkább a sport érdekei felé kerekedik?

Melyik magyar sportolóknak és melyik olimpián került az aranyérmükbe a doppingolás?

Hova tervezik a 2008-as olimpiai játékokat?

Mi tudsz róluk?

1. Hajós Alfréd
2. Johnny Weissmüller
3. Paavo Nurmi
4. Petschauer Attila
5. Papp László
6. Székely Éva
7. Balczó András.
8. Gerevich Aladár
9. Magyar Zoltán
10. Egerszegi Krisztina